

Eesti laevaehitusettevõtted 2018

TalTech Väikelaevaehituse kompetentsikeskuse uuring

Helen Säask

Sissejuhatus

Väikelaevaehituse kompetentsikeskuse iga-aastase Eesti laevaehitusettevõtete uuringu eesmärk on anda ülevaade möödunud aasta laevaehitusest ja jälgida Eesti meretööstuse arengut.

Ülevaate põhiosa ehk Eesti laevaehitusettevõtete uuring põhineb Väikelaevaehituse kompetentsikeskuses 2017. aastal kirjeldatud metoodikal (vt Uuringu metoodika ja valim). Laevaehitusettevõtete uuring käsitleb seega ainult **2018. aastal Eestis põhitegevusena lõbusõidulaevu või töölaevu ehitanud ettevõtteid**. 2018. aasta uuringu valimisse kuulub 16 ettevõtet – 15 lõbusõidulaevade valmistajat ja 1 töölaevade ehitaja, kõigilt näitajatelt valimi suurim ettevõtte, Baltic Workboats AS Saaremaal.

Uuring ei kajasta veesõidukite tootmist väljaspool Eestit. Laevaehitusettevõtete uuring ei kajasta ka selliseid meretööstuse ettevõtteid, mis ise veesõidukeid ei valmista, kuigi tegevuseks on näiteks veesõidukite disain, projekteerimine, remont, hooldus, talvehoid, tehnoulevaatus, komponentide tootmine, kerede või mudelite valmistamine vms.

Käesolev raport toob välja Eesti lõbusõidu- ja töölaevaehituse peamised võtmenäitajaid, mahud ja eksporditurud ning annab laiema ülevaate Eesti meretööstuse toodangust. Täiendavat infot saab uuringu läbiviijalt Tallinna Tehnikaülikooli Väikelaevaehituse kompetentsikeskusest (SCC).

Uuringu metoodika ja valim

Uuring põhineb Väikelaevaehituse kompetentsikeskuses 2017. aastal Eesti laevaehitusettevõtete andmete kogumiseks ja analüüsimiseks kirjeldatud metoodikal, mida kompetentsikeskus rakendas esimest korda laevaehitusettevõtete 2016. aasta tegevuse uurimiseks.

Uuring käsitleb ainult 2018. aastal Eestis põhitegevusena lõbusõidulaevu ja töölaevu ehitanud ettevõtteid, millele Veeteede Amet on väljastanud kooskõlas Meresõiduohutuse seaduse paragrahvis 7 sätestatud loakohustusega vastava merenduse tegevusloa. Tegevusloa kohustuslik nii väikelaevade kui ka laevade ehitamiseks. Uuringu vaadeldavate ettevõtete tegevusalad Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatori (*EMTAK*) kohaselt on näiteks 30 111 laevade ehitus ja 30 121 lõbusõidu- ja sportpaatide ehitus.

Uuring jaotab laevaehitusettevõtteid lõbusõidulaevade tootjateks ja töölaevade tootjateks.¹ Väikelaevaehituse kompetentsikeskus lähtub nii ettevõtte teadaolevast turunišist kui ka sellest, kuidas ettevõtte end ise defineerib (sh *EMTAK*i alusel). Ettevõtteid nagu Alunaut OÜ ja Eysysla Yard OÜ käsitleb uuring lõbusõidulaevade ehitajana, kuigi toodangus on ka suur töölaevade osakaal. Ettevõtteid nimetatakse äriregistris registreeritud nimega.

Valimi moodustamisel välistatakse osad ettevõtted alltoodud kaalutlustel.

- Uuring ei kajasta veesõidukite tootmist väljaspool Eestit.
- Uuring ei kajasta ettevõtteid, mis ise veesõidukeid ei valmista, kuigi tegevuseks on nt veesõidukite disain, projekteerimine, remont, hooldus, talvehoid, tehnõulevaatus, komponentide tootmine, kerede või mudelite valmistamine vms.
- Valimi moodustamisel välistatakse ettevõtted, kus laevade ehitus toob sisse alla 50% müügitulust.
- Valimi moodustamisel välistatakse ettevõtted, mil on äriregistrile tähtaegselt esitamata kahe või enama majandusaasta aruanded.²
- Välistatakse õppeasutused, füüsilisest isikust ettevõtjad ja mittetulundusühingud.

¹ Veesõidukid võib jagada ka väikelaevadeks ja laevadeks, ent vastavate Meresõiduohutuse seaduses toodud definitsioonide kasutamine eeldab veesõiduki pikkuse ja omanikupoolse tegeliku kasutusotstarbega arvestamist.

Laeva definitsioon tuleneb Meresõiduohutuse seaduse § 2 lõikest 2, mille kohaselt on laev veesõiduk, mida kasutatakse majandustegevuseks, riigihaldusülesannete täitmiseks või kutsekoolituseks. Laevana käsitatakse ka üle 24-meetrise kogupikkusega veesõidukit, mida kasutatakse vaba aja veetmiseks.

Sama paragrahvi lõike 3 kohaselt on väikelaev veesõiduk kogupikkusega 2,5–24 meetrit (näiteks paat, purjejaht, kaater), mida kasutatakse vaba aja veetmiseks või sportimiseks. Väikelaevana käsitatakse ka 2,5–24-meetrise kogupikkusega veesõidukit, mida kasutatakse majandustegevuseks, kui see veesõiduk ei vea üle 12 reisija. Väikelaevana ei käsitata võistlusspordiks ja treeninguteks kasutatavat spordialaliidu poolt vastavalt märgistatud veesõidukit (näiteks jett, purjelaud, purjejaht, võistlusjaht), primitiivse konstruktsiooniga veesõidukit (näiteks ruhi, ruup, süst, kanuu, vesijalgratas) ning erikonstruktsiooniga veesõidukit.

² 2018. aasta uuringu koostamisel arvestati hiljemalt 15. oktoobril 2019 esitatud majandusaasta aruandeid.

Valimisse kaasati seega järgmistele tingimustele vastavad Eestis registreeritud äriühingud:

- ettevõtte ehitas 2018. aastal Eestis laevu,
- ettevõttel on laevade või väikelaevade ehitamiseks Veeteede Ameti tegevusluba,
- 2018. aastal andis laevade ehitus vähemalt 50% ettevõtte müügitulust,
- ettevõtte esitab äriregistrile majandusaasta aruandeid.

Väikelaevaehituse kompetentsikeskuse metoodika põhjal läbiviidud uuringu alusel tegutses 2018. aastal Eestis 16 laevaehitusettevõtet. Töölaevadele spetsialiseerus metoodika põhjal vaid üks tootja – Baltic Workboats AS. Käesoleva uuringu kontekstis esitatakse töölaevaehituse andmed seega vaid ühele ettevõttele tuginedes. Kuna Baltic Workboats AS on konkurentsilt suurima müügituluga laevaehitusettevõtte Eestis, on nende tegevuse osakaal peamine ka varasemate aastate töölaevaehituse andmetes.

2017. aastal kuulus Väikelaevaehituse kompetentsikeskuse vastavasse uuringusse 19 ettevõtet, ent kolme ettevõtte kohta uuringusse panustavat teavet saada ei õnnestunud. 2016. aastal moodustasid valimi 21 ettevõtet, sealhulgas 2 töölaevade ehitajat. Valimi koosseis muutub aastati mitmesugustel ettevõtetest lähtuvatel põhjustel nagu tegevuse lakkamine või põhitegevusala (ajutine) muutus. Kuigi valim on viimastel aastatel kahanenud, on sisenenud ka uusi ettevõtteid,³ nii asutamise kui põhitegevusala muutuse tõttu.

Uuringu tarbeks koguti ettevõtete andmeid mitut liiki allikatest. Esmalt tehti Majandustegevuse registris merenduse tegevuslubade päring.⁴ Seejärel soetati äriregistrist väikelaevu ja laevu ehitavate ettevõtete majandusaasta aruanded. Viimaks täpsustati infot ettevõtete kodulehtedelt.

Uuringu tarbeks analüüsiti terviklike majandusüksuste näitajaid. Kontrolliti, kas lõbusõidulaevade või töölaevade ehitus andis 2018. aastal vähemalt 50% ettevõtte müügitulust, ent edaspidi osakaalu müügitulust ei arvestatud. Valimi ettevõtted teenisid väga vähesel määral müügitulu ka teistel tegevusaladel, näiteks veesõidukeid remontides või valmistades mitmesuguseid plasttooteid. 2017. aastal oli laevaehituse osakaal valimi ettevõtete müügitulust kõikumam, vahemikus 76-100%.

Kontserni puhul arvestati konsolideerimata andmeid. Vajadusel leiti majandusaasta aruandes esitatud konsolideeritud näitajate põhjal hinnangulised konsolideerimata andmed. Hinnanguid kasutati üksikute juhtudel ka müügitulu jaotamisel sihtturuti, kui majandusaasta aruandest selgusid vastavad osakaalud või ligikaudsed määrad.

³ Hiljuti loodud laevaehitusettevõtteks sisenes 2018. aasta uuringu valimisse 8. augustil 2017. aastal asutatud Vernavitas OÜ. Uuringus arvestati kogu esimese majandusaasta ehk perioodi 08.08.2017-31.12.2018 andmeid, kuna laevaehituse müügitulu teeniti eeldatavalt 2018. aastal, mitte äriühingu tegevuse kõige esimestel kuudel.

⁴ Majandustegevuse registrisse tehtud päringu põhjal justkui puuduks neljal tuntud laevaehitusettevõttel vastav merenduse tegevusluba. Olles küsimusega ettevõtete poole pöördunud, järeldas Väikelaevaehituse kompetentsikeskus, et tegevusload kehtivad endiselt, ent Majandustegevuse registri infosüsteemis on andmete avalikul kuvamisel ettevõtete mainet kahjustav, arvatavasti registripidajale teada olev viga. Päringut korraldati sama tulemusega viimati 16. oktoobril 2019. aastal.

Kui ettevõtte majandusaasta ei lange kokku kalendriaastaga, arvestati majandusaastat, kuhu langes enamus uuringus käsitletavast kalendriaastast.⁵

Ettevõtete 2018. aasta majandusnäitajaid kõrvutati andmetega Väikelaevaehituse kompetentsikeskuse varasematest uuringutest.⁶ Nii saadi üldine ülevaade lõbusõidu- ja töölaevaehituse arengust, kuigi aastati veidi erineb valimi ettevõtete loend.

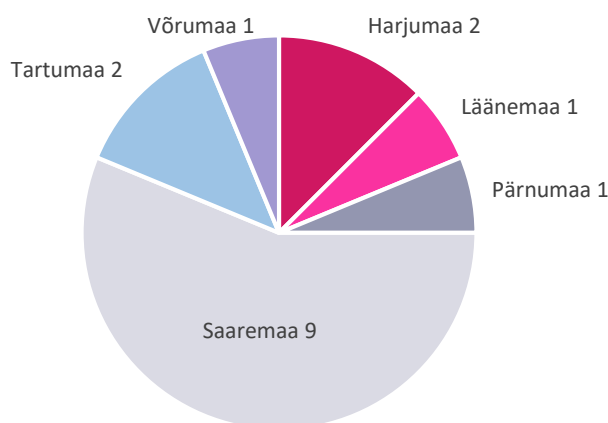
⁵ Puudutab üht ettevõtet, Saare Yachts OÜ, mille majandusaasta vältab 1. septembrist 31. augustini.

⁶ <https://www.scc.ee/ee/uuringud/>

Eesti lõbusõidu- ja töölaevaehituse ettevõtted 2018. aastal

Laevaehitusettevõtted

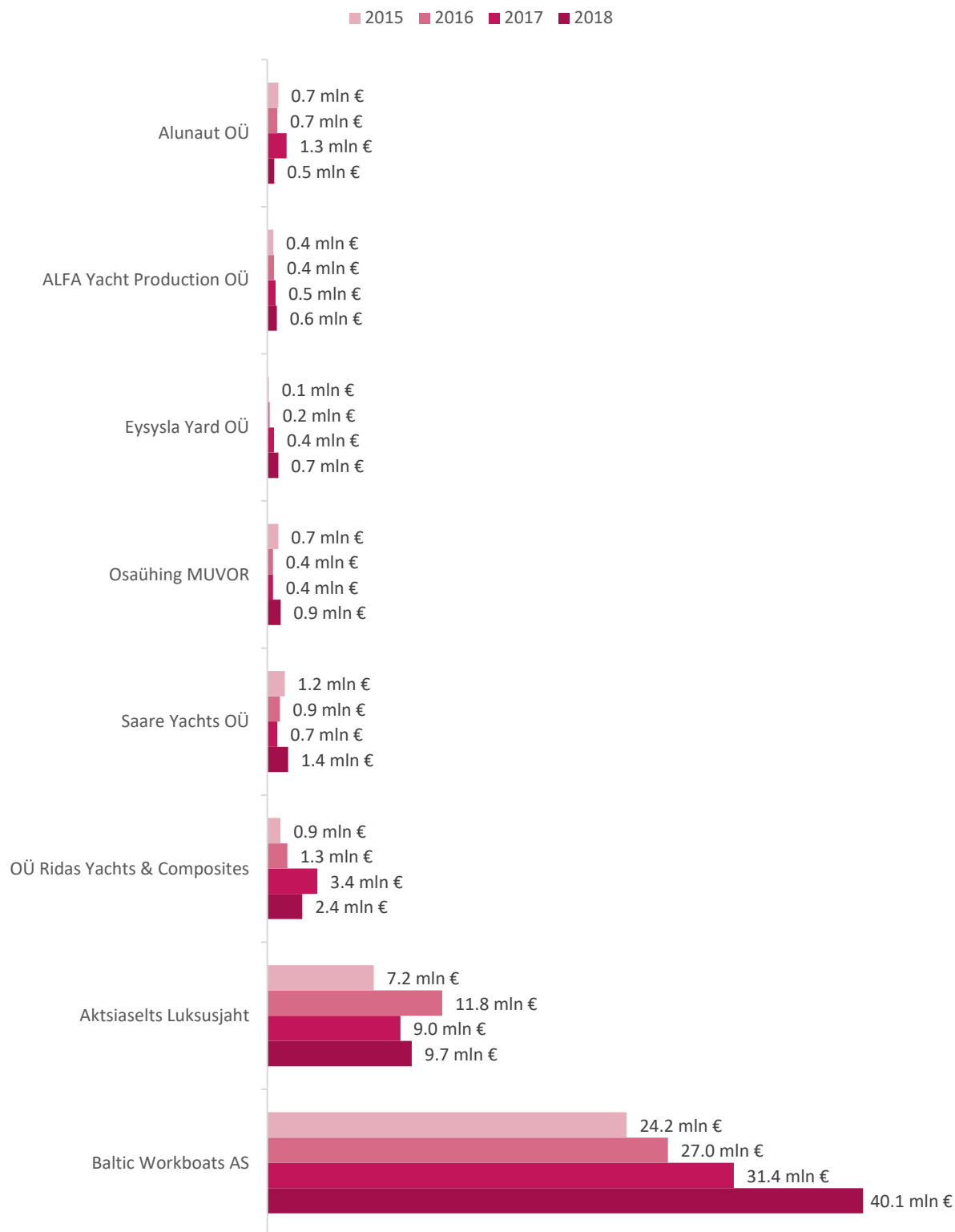
Uuringu valimi moodustavad 16 ettevõtet, millest 9 asub Saaremaal (Joonis 1). Lõbusõidulaevade ehitajaid on valimis 15 ja töölaevade ehitajaid üks, Baltic Workboats AS.

Joonis 1. Eesti laevaehitusettevõtted maakonniti 2018. aastal

Nagu varasematel aastatel, kerkisid esile kaks laevaehituse ettevõtet, mille müügitulu on teiste ettevõtetega võrreldes märkimisväärselt suurem ja moodustab 88% kogu valimi müügitulust (Joonis 2):

- Baltic Workboats AS Saaremaal – teenis töölaevaehituses üle 40,1 miljoni euro ehk 71% valimi ettevõtete müügitulust,
- Aktsiaselts Luksusjaht Saaremaal – põhitegevusena toodab Rootsi kaubamärkide jahte ja kaatreid ning lisaks mitmesuguseid mudeleid, 2018. aasta müügitulu ületas 9,7 miljonit eurot ja moodustas 17% kogu valimi ettevõtete müügitulust.

Joonis 2. Suurimate laevaehitusettevõtete müügitulud 2015-2018

Laevaehituse klasteri kese Saaremaa

Ootuspäraselt valmis ka 2018. aastal enamik Eesti laevatoodangust Saaremaal, kus asub kuus uuringu kaheksast suuremast ettevõttest. Valimi ettevõtetes töötas 2018. aastal 384 inimest, neist 346 Saaremaal, kus loodi aastail 2016-2018 72 uut töökohta⁷.

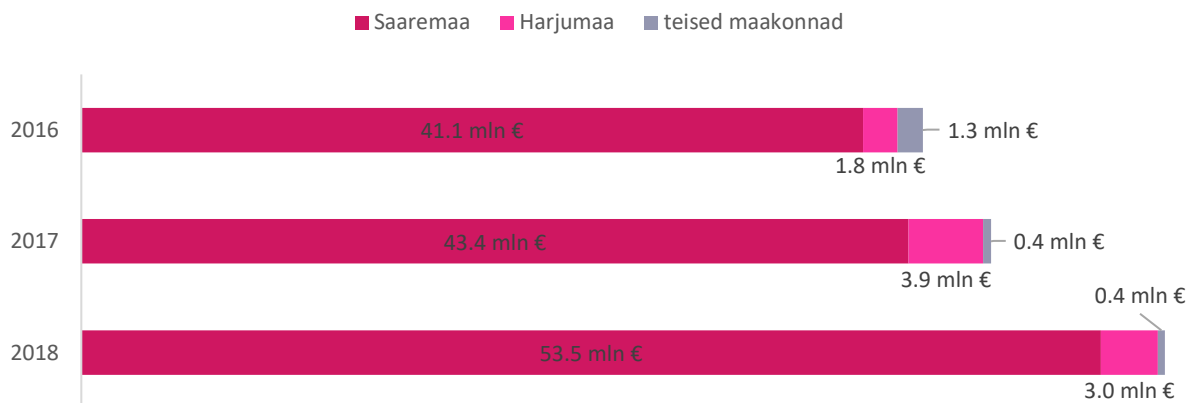
- Saaremaal teeniti 2018. aastal 94% Eesti laevaehituse müügitulust ehk üle 53,5 miljoni euro ning seal asus 90% töökohtadest (Joonised 3-6).

Saaremaa ettevõtted Aktsiaselts Luksusjaht ja Baltic Workboats AS saavutasid ka aasta suurima lisandväärtuse töötaja kohta, vastavalt 49 031 eurot ja 45 098 eurot (Joonis 12). Samasse suurusjärku jõudis 2018. aastal ka Osaühingu MUVOR lisandväärtus töötaja kohta, mis oli 45 016 eurot.

SCC 2017. aasta uuringus äratas tähelepanu Saaremaa ettevõtete puhaskasumi⁸ 55% langus võrreldes eelnenud aastaga. 2018. aastal langes puhaskasum veelgi, jõudes 1 055 012 euroni. Võrreldes 2016. aasta rekordilise 7,11-miljonilise tulemusega oli 2018. aasta puhaskasum seega lausa 85% madalam, mis kinnitab, et laevaehituse sektori majandusnäitajad erinevad aastate lõikes palju ja sõltuvad üksikute suuremate ettevõtete tegevusest.

⁷ Meedias leidis kajastamist fakt analüüsist „Saare maakonna ettevõtluse ja ettevõtluskeskkonna kaardistamine ja ülevaade 2018“ (Saare Arenduskeskus SA, 2019): metallitoodete ja transpordivahendite tootmise sektor on aastail 2015-2017 Saare maakonnas 150 uut kõrge kvalifikatsiooniga töökohta loonud. Käesoleva laevaehitusettevõtete uuringu valim on viidatud analüüsist oluliselt kitsam, mistõttu kirjeldatakse ka väiksemat, ent maakonna kontekstis samavõrd märkimisväärset uute töökohtade arvu. (<https://sasak.ee/est/ettevotjale/saare-maakonna-majanduse-ulevaade>)

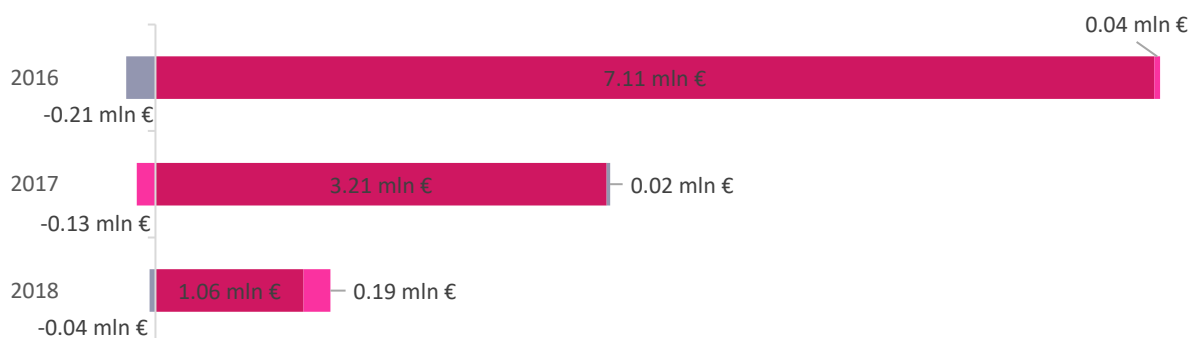
⁸ Valimi ettevõtete teadaolev puhaskasum. Puhaskasumit väikelaevaehituse kompetentsikeskuse 2015. aasta uuring ei kajastanud, seega käsitleti 2016. aasta uuringu valimi puhaskasumit 2015. ja 2016. aastal.

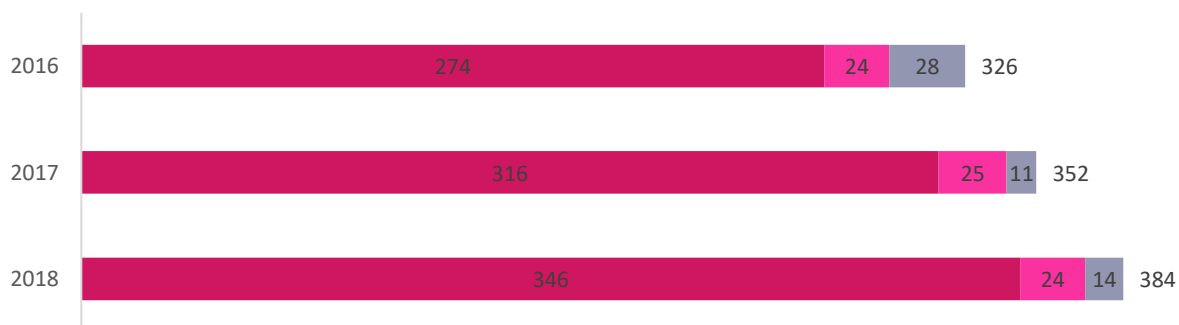
Joonis 3. Müügitulu maakonniti

Joonis 4. Eksport maakonniti

Joonis 5. Puhaskasum maakonniti

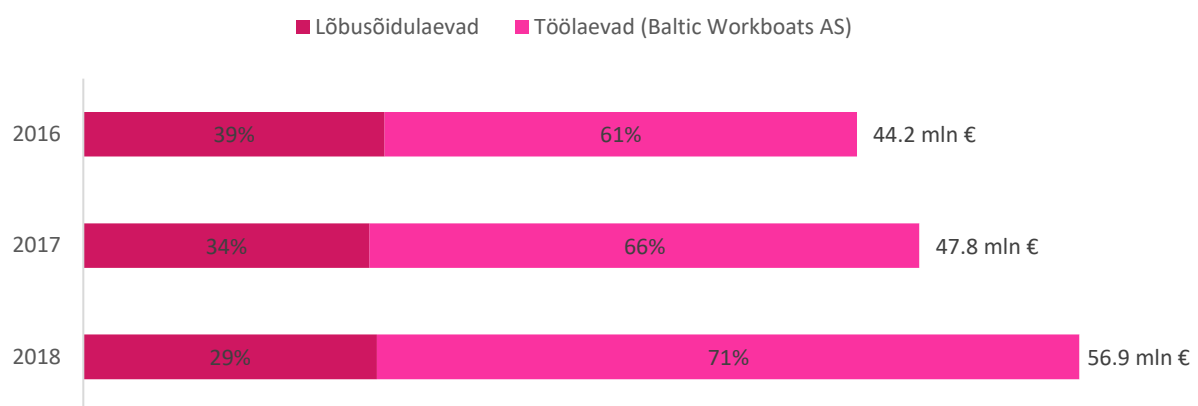

Joonis 6. Töökohad maakonniti

Müügitulu

Laevaehituse sektori müügitulu oli 2018. aastal kokku ligi 57 miljonit eurot, millest üle 40 miljoni ehk 71% teenis Baltic Workboats AS töölaevaehituses. Ligi 16,8 miljonit eurot ehk 29% kogu sektori müügitulust teenisid ülejäänud valimi ettevõtted lõbusõidulaevade ehituses (Joonis 7).

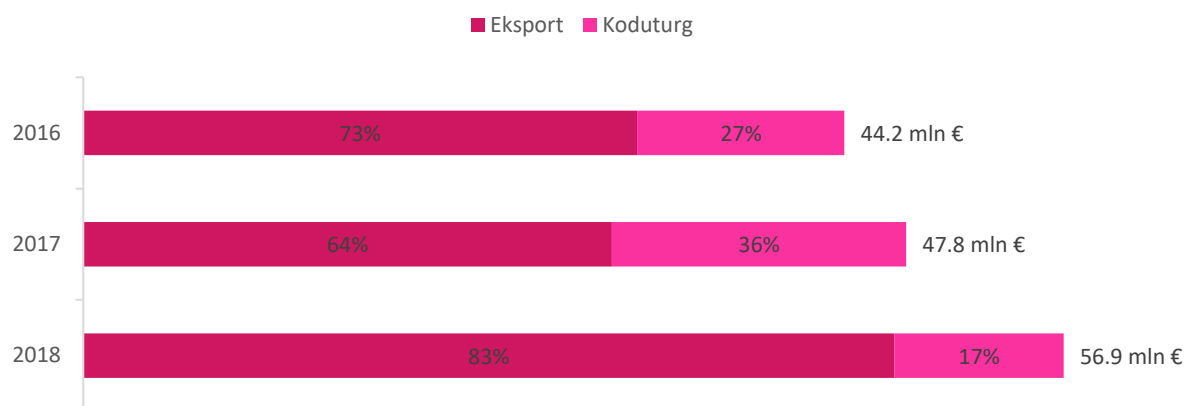
- 2017. aastaga võrreldes saavutatud enam kui 9 miljoni eurone ehk 19% tõus valimi ettevõtete müügitulus põhineb peaaegu täielikult Baltic Workboatsi tulemusel.
- Lõbusõidulaevu ehitavate ettevõtete müügitulu oli aastail 2016-2018 stabiilne, kokku ca 16-17 miljonit eurot aastas.

Joonis 7. Lõbusõidulaevu ehitavate ettevõtete ja töölaevaehitajate (Baltic Workboats AS) müügitulu

Eksport

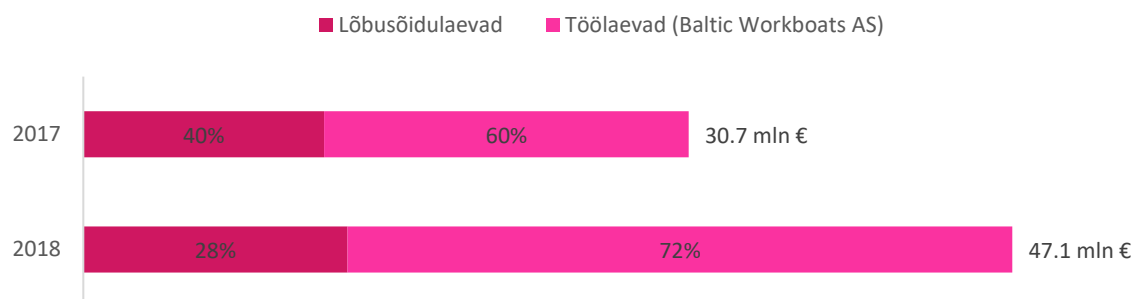
Statistikaameti andmeil oli 2018 Eesti väliskaubandusele edukas. 2017. aastaga võrreldes kasvasid 12% nii eksport tervikuna kui ka kodumaise päritoluga kaupade väljavedu.⁹

Joonis 8. Eksporti osakaal müügitulus

- Eksport moodustas 2018. aasta laevaehituse müügitulust rekordilised 83% (Joonis 8) ehk Eesti laevatoodangut eksporditi enam kui 47 miljoni euro väärtuses.

Baltic Workboatsi töölaevad andisid 72% kogu ekspordist (Joonis 9). Baltic Workboats AS teenis 2018. aastal ekspordist 84% ettevõtte müügitulust ehk ligi 33,7 miljonit eurot.

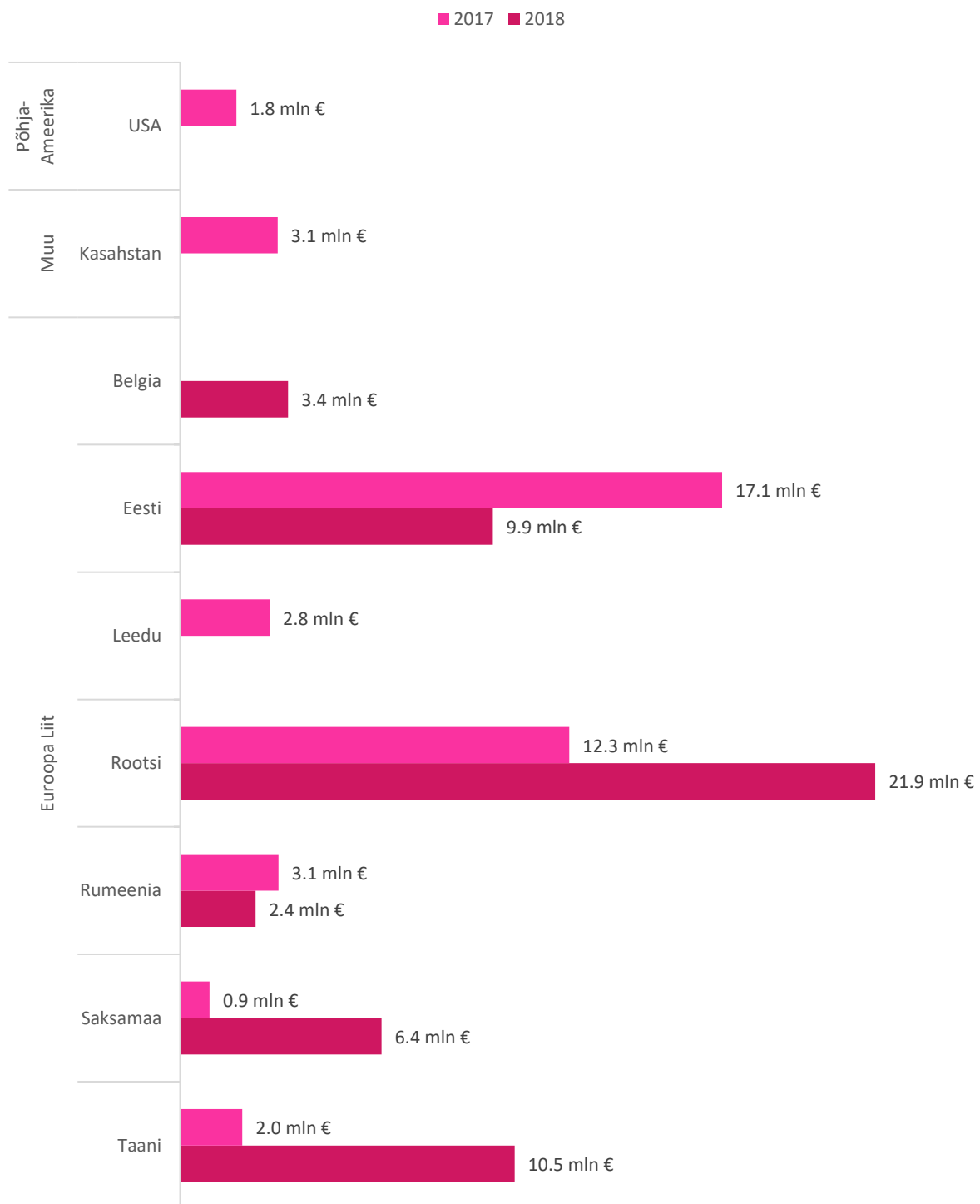
Joonis 9. Eksport laevatüübiti 2017-2018

Euroopa Liidust välja suunduva Eesti laevatoodangu maht kõigub aastate lõikes märkimisväärselt. 2017. aastal suundus esmakordselt üle 19% Eesti laeva-ekspordist Euroopa Liidust välja (teeniti üle 12% sektori müügitulust), ent 2018. aastal välisturgudel teenitud müügitulust pärines väljastpoolt Euroopa Liitu vaid 2%. 2015. aasta ekspordi müügitulust viidi Euroopa Liidust välja 17 protsenti, ent 2016. aastal jõuti kõigest 0,7 protsendini.

⁹ <https://www.stat.ee/artikkel-2019-07-11-valiskaubandus-eesis-2018-aastal>

- Olulisima ekspordi sihtriigina jätkas ka 2018. aastal Rootsi, kus Eesti laevaehitusettevõtted teenisid müügituluna ligi 22 miljonit eurot (Joonis 10).

Rootsi eksportisid valimi ettevõtetest Baltic Workboats AS, Aktsiaselts Luksusjaht, ALFA Yacht Production OÜ, Osühing Nauta MV ja OÜ Ridas Yacht and Composites. Lisaks Rootsile kasvas eksport Taani ja Saksamaa suunas, mis tulenes ettevõtetest Baltic Workboats AS, Saare Yachts OÜ ja Aktsiaselts Luksusjaht.

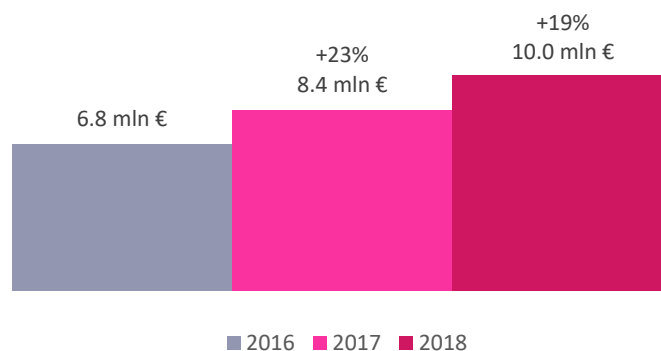

Joonis 10. Müügitulu olulisematel sihtturgudel 2017-2018

Tööjõud

Töökohti oli valimi laevaehitusettevõtetes 2018. aastal 384¹⁰ (Joonis 6) ja tööjõukulud küündisid kokku 10 miljoni euroni (Joonis 11).

- Sektori töökohtade arv on vaadeldaval perioodil kasvanud 8-9% aastas, ent tööjõukulud suurenesid 2017. aastal äärmuslikult 23% ja 2018. aastal 19%.

Joonis 11. Tööjõukulu 2016-2018

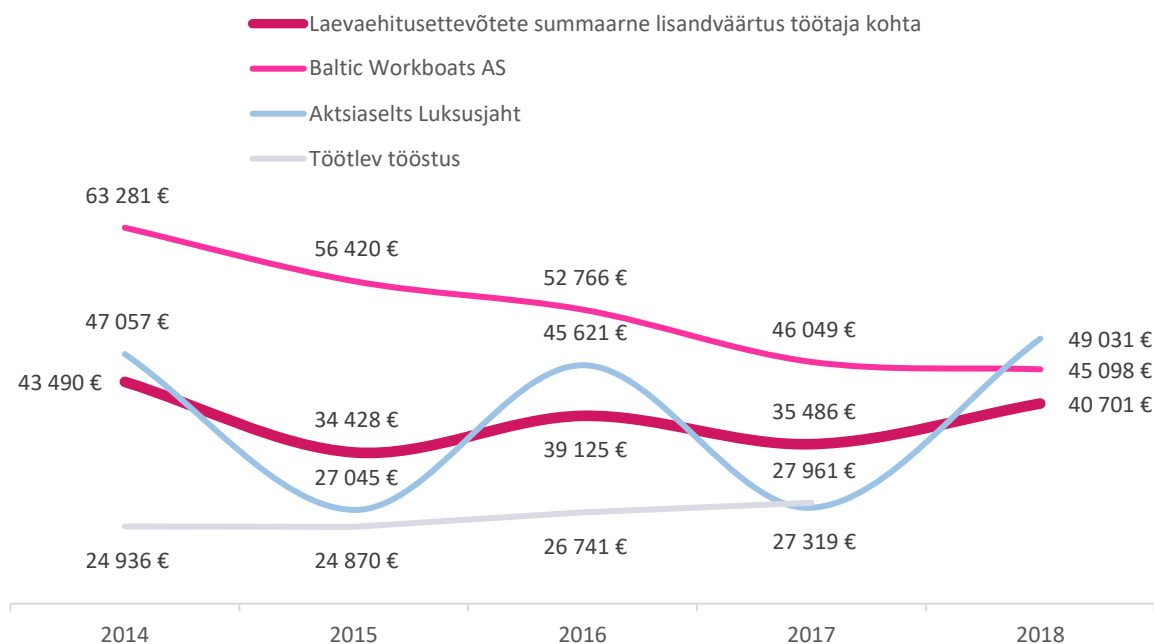
Ettevõteteti vaadeldes aastane tööjõukulu muutus taas erines. Suurimate tööjõukulu kasvunumbritega kerkivad esile Saare Yachts OÜ (kahekordistas nii töötajate arvu kui ka tööjõukulu) ja Eysysla Yard OÜ (7 töötajale lisandus kaheksas, tööjõukulu kasvas 60%)

Valimi suurim tööandja Baltic Workboats AS kasvas 2018. aastal 178 töötajalt 193ni. Ettevõtte tööjõukulu tõusis samas 28%, mis ületab tunduvalt töökohtade arvu suurenemise (8%) ja on võrdne müügitulu kasvumääraga. Pea poole väiksema töötajate arvuga Aktsiaseltsis Luksusjaht püsis töötajate hulk stabiilne ja tööjõukulu kasvas kõigest 6%.

¹⁰ äriühingu raamatupidamise aastaaruandes esitatavate täistööajale taandatud töökohtade keskmiste arvude summa

Lisandväärtus

Väikelaevaehituse kompetentsikeskuse uuringus arvatatakse valimi ettevõtete majandusnäitajaid summeerides laevaehituse keskmine lisandväärtus töötaja kohta.¹¹ 2018. aastal kerkis Eesti laevaehitusettevõtete keskmine lisandväärtus töötaja kohta 40 701 euroni, mis ületab aastate 2015-2017 tulemusi (Joonis 12). Kogu Eesti töötleva tööstusega võrreldes¹² on laevaehituse lisandväärtus töötaja kohta läbi aastate samuti oluliselt kõrgem.

Joonis 12. Laevaehitusettevõtete lisandväärtus töötaja kohta 2014-2018

Ettevõtete lisandväärtusi võrreldes selgub, et valimi suurimad ettevõtted Aktsiaselts Luksusjaht ja Baltic Workboats AS saavutasid ka kõrgeimad lisandväärtused töötaja kohta, vastavalt 49 031 eurot ja 45 098 eurot. Baltic Workboatsi lisandväärtus on hoolimata müügitulu suurenemisest viimastel aastatel siiski langustrendis, mida võib seostada investeeringukulude, töötajate arvu suurenemise ja tööjõukulu kasvuga. Väiksematest ettevõtetest tegi 2018. aastal lisandväärtuses suurepärase tõusu Osaühing MUVOR, kus lisandväärtus töötaja kohta oli 45 016 eurot. Valimi ülejäänud ettevõtete lisandväärtused töötaja kohta jäid 2018. aastal alla 35 000 euro piiri.

¹¹ Lisandväärtuse leidmiseks kasutati valemit $\frac{\text{ärikasum} + \text{tööjõukulu} + \text{põhivara kulum}}{\text{töökohtade keskmine arv}}$.

¹² Lisandväärtuse leidmiseks töötaja kohta kasutati Statistika andmebaasi tabelit EM 008, $\frac{\text{lisandväärtus}}{\text{töötajate aastakeskmine arv}}$. <http://andmebaas.stat.ee/Index.aspx?lang=et&DataSetCode=EM008#> (03.12.2019)

Kokkuvõte

Eestis põhitegevusena lõbusõidu- või töölaevu ehitavad ettevõtted teenisid **2018. aastal müügituluna kokku ligi 57 miljonit eurot.**

Valimi ettevõtete müügitulus 2017. aastaga võrreldes saavutatud enam kui 9 miljoni eurone ehk 19% tõus põhineb pea täielikult **Baltic Workboatsi** tulemusel. Sektori suurim ettevõtte teenis töölaevaehituses üle 40 miljoni euro ehk 71% kogu Eesti laevaehituse müügitulust. Ligi 17 miljonit eurot ehk 29% kogu sektori müügitulust teenisid ülejäänud valimi ettevõtted lõbusõidulaevade ehituses. Aastail 2016-2018 oli lõbusõidulaevu ehitavate ettevõtete müügitulu stabiilne, kokku ca 16-17 miljonit eurot aastas. Suurima müügituluga lõbusõidulaevade ehitaja on **Aktsiaselts Luksusjaht.**

Eksport moodustas 2018. aasta laevaehituse müügitulust rekordilised 83% ehk Eesti laevatoodangut **eksportiti enam kui 47 miljoni euro väärtuses.** Baltic Workboatsi töölaevade ekspordi osakaal oli 72% 2018. aasta kogu ekspordimahust. Olulisima ekspordi sihtriigina jätkas ka 2018. aastal **Rootsi**, kus Eesti laevaehitusettevõtted teenisid müügituluna ligi 22 miljonit eurot.

Töökohti oli valimi laevaehitusettevõtetes 2018. aastal 384 ja tööjõukulud küündisid kokku 10 miljoni euroni. Sektori **töökohtade arv on lähiminevikus kasvanud 8-9% aastas**, ent **tööjõukulud suurenesid 2017. aastal äärmuslikult 23% ja 2018. aastal 19%.**

Põhitegevusena Eestis laevu ehitavate ettevõtete **keskmine lisandväärtus töötaja kohta oli 2018. aastal 40 701 eurot.**